

Gezi Parkı Olayları Örneği'nde Medyatik Şiddetin Söylemsel Pratikleri*

Deniz ÇABA**

Öz

Günümüzde pek çok ideoloji, liberal bir söylemle kendini inşa etse de, insana dair evrensel bilgi anlayışı yerine devletin ideoloji kaynaklı söylemi üzerinden bir gerçeklik kurgulanmakta ve toplumsala hâkim kılınmaktadır. Modern devletin meşru şiddet tekeli ve “itaatkâr vatandaş” savunusu ise bu kez sözde özgürlükçü pratiklerle dolaşıma sokulmaktadır. Anaakım medyadaki devletçi dili de bu temelde sorgulamak kaçınılmazdır. Bu kapsamda bir toplumsal hareket olarak Gezi Parkı Olayları, pek çok kavramın sorgulanabileceği bir örnek olay olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı da Hürriyet gazetesi örneğinde Gezi Parkı Olayları'nın hangi ideolojik kodlar üzerinden haberleştirildiğini saptamak, “devlet” ve “yurttaş” kavramlarının nasıl tanımlandığını “şiddetin temsili” üzerinden analiz etmektir. Bu amaçla 31 Mayıs-3 Haziran 2013 tarihleri arasında Hürriyet gazetesinde çıkan Gezi Parkı Olayları ile ilgili 16 haber Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yönteminden yararlanılarak çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda Hürriyet gazetesinin devletin şiddet kullanma tekeli meşrulaştırdığı ve eylemlere katılanları makbul ve marjinal eylemci ikiliğinde bölerek “itaatkar yurttaş” retoriğinde anlamı sabitlediği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Medya Söylemi, Şiddet, Devlet ve Yurttaş Temsili, Gezi Parkı Olayları, Eleştirel Söylem Çözümlemesi.

Discursive Practices of Mediatic Violence in the Case of Gezi Park Protests

Abstract

Although many ideologies today construct themselves with a liberal discourse, instead of universal understanding of human beings, a reality is drawn over the ideological rhetoric of the state and made

* Bu çalışma “Haberdeki Şiddet: Türk Yazılı Basınında Nefret Söylemi Üzerine Bir İnceleme” adlı doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Deniz Çaba, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, denizcaba@gmail.com.

dominant over the social. The legitimate violent monarch and the “obedient citizen” argument of the modern state is supposedly constituted by libertarian practices this time. The statist language in the mainstream media is also inevitably questioned on this basis. In this context as a social movement, Gezi Park Protests stand out as an example case in which many concepts can be questioned. The purpose of this study is to determine which ideological codes were used to turn the events of Gezi Park Protests into news in Hürriyet Newspaper, and to question how the concepts of “state” and “citizen” are defined through the “representation of violence”. For this purpose, 16 news items about Gezi Park Protests in Hürriyet Newspaper between 31 May-3 June 2013 were analyzed by using Van Dijk’s method of critical discourse analysis. In the end of the study, it became clear that Hürriyet Newspaper legitimized the monopoly of violence by the state and fixed the meaning in the “obedient citizen” retribution by dividing those who participated in the acts into the acceptable and marginal activist duality.

Keywords: Media Discussion, Violence, Representation of State and Citizens, Gezi Park Protests, Critical Discourse Analysis.

Giriş

Bireyin yerine devletin, özgürlük yerine güvenliğin öncelenmesi modern kapitalist sistemlerde liberalizmin krizine işaret etmektedir. Liberalizmin özgürlük ve hümanizm gibi değerlerinden uzaklaşarak ulus ve ulusal kimlik gibi değerleri vurgular hale gelmesi bugün pek çok siyaset bilimci tarafından da tartışılmaktadır. Mark Neocleous “Güvenliğin Eleştirisi” adlı kitabında liberalizmin kendisi özgürlüğün ideolojisi olduğu halde asıl olarak “güvenliği” öncelediğini söylemekte, liberalizmin özgürlük adına güvenliğin dayatılmasına direnmekten çok, aslında bir güvenlik toplumu için gerekli mekanizmaları yerli yerine oturtan, başka bir siyasal rasyonaliteyi gösterdiğini vurgulamaktadır (Neocleous, 2014, ss. 25-26). Buna göre liberalizmin anahtar kavramı artık özgürlük değil, güvenlidir ve bu kurgu başta eşitlik ve demokrasi olmak üzere pek çok kavramın içini boşaltırken, insani vurguyu da en aza indirmektedir. Bu çerçevede modern dünyanın özgürlük yanılması düzenli söylemsel pratiklerle üretilmekte, insan hakları odaklı bir bilgi anlayışı yerine devletin ideoloji kaynaklı söylemi üzerinden bir gerçeklik kurgulanmaktadır. Nitekim modern devletin en önemli özelliklerinden birisi şiddet araçlarını tekelinde tutması ve bunu toplumsal barış ve düzenin sağlanması olarak gerekçelendirmesidir. Max Weber’e göre şiddet kullanımı devlete özgü bir araçtır. Çünkü bu aracı devlet dışında yer alan bir kimse kullandığı takdirde cezalandırılır. Bu aracı devlete özgü kılan ise meşru oluşudur (Sancar, 2001, ss. 25-45). Modern devletin meşru şiddet tekeli, içinde medyanın da olduğu devletin ideolojik aygıtları (Althusser, 2014, s.51) tarafından söylemsel olarak yeniden üretilirken, “devlet ve itaatkâr vatandaş” savunusu da sözde özgürlükçü pratiklerle dolaşıma sokulmakta ve toplumsal alanda şiddet kabul edilebilir, olağan ve sıradan bir algıya dönüşmektedir.

Haber, egemen sistemin şematize ettiği düzene göre konuların, başlıkların ve olayların seçimi, ardından da yapılandırılması sürecinin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Özer, 2012a, s. 130). Haberi yazarken kullanılan ve nesnel olduğu iddia edilen dilin kendisi, bir güç/iktidar ilişkileri

sistemi içinde, egemenlik ilişkileri ortamında zaten yapılanmıştır. Bu bağlamda özellikle anaakım medya, haberlerindeki bu ideolojik bütünleşmeyle modern devletin şiddet kullanma tekeli meşrulaştırabilmekte ve “itaatkâr vatandaş” savunusunu örtük söylemsel pratiklerle besleyerek yeniden dolaşıma sokabilmektedir. Türkiye’deki yaygın medyanın haber söyleminde de ülkenin sosyo-politik ve kültürel bağlamında yerleşik halde bulunan devletçi bakış ve bu bakışla uyumlu dilsel pratiklerin etkisi büyüktür. Özellikle toplumsal hareketler söz konusu olduğunda net olarak görülebilen bu dilin toplumsal alandaki etkisi, şiddeti seyirlik hale getirmesi ve popülerleştirerek sıradan ve kabul edilebilir bir algı seviyesinde sabitlemesidir.

Bu kapsamda farklı toplumsal sınıf, etnik köken ve ideolojik görüşlerden insanların bir araya geldiği Gezi Parkı Olayları, “eşitlik” yerine “güvenlik ideolojisi”nin egemen olduğu günümüz toplumlarında medyatik şiddetin sorgulanması için önemli bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan toplumsal hareketler “kamu düzeni”, “ekonomi”, “istikrar” gibi kavramlar ölçüsünde siyasi ve toplumsal kültürün fay hatları üzerinde bulunmakta, herhangi bir görüşe tarafgir olmayan medya organları tarafından bile “örtük kodlarla” olumsuzlanabilmektedir. Bu çalışmanın amacı da Gezi Parkı Olayları örneğinde Hürriyet gazetesindeki medyatik şiddetin söylemsel pratiklerini sorgulamak, olayların hangi ideolojik kodlar üzerinden haberleştirildiğini saptamak, “devlet”, “yurttaş”, “eşitlik” ve “özgürlük” kavramlarının nasıl tanımlandığını “şiddetin temsili” üzerinden analiz etmektir. Araştırma, anaakım medyayı temsilen seçilen Hürriyet gazetesinin devletin şiddet kullanma tekeli meşrulaştırdığı ve bir toplumsal hareket olarak Gezi Parkı Olayları’na katılanları makbul ve marjinal eylemci ikiliğinde bölerek “itaatkâr yurttaş” temsiliinde anlamı sabitlediği varsayımına dayanmaktadır.

Söylem ve Haber Söylemi

Dilin bilinç, düşünce, ideoloji ve söylem ile ilişkisi neredeyse bütün bir düşünce tarihinin alanına dahil olmuştur. Dil, ideolojinin aktarılmasında ve yerleşik hale getirilmesinde önemli bir araçtır. Söylem ise ideoloji ve anlamın mübadelesi ile eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçler olarak tanımlanmaktadır. “İdeoloji dille ilgili değil söylemle ilgili bir meseledir.” (Eagleton, 2005, s. 28) diyen Terry Eagleton, ideolojinin “toplumsal çıkarların” ne olduğunu söylerken, rasyonalizasyonlar üzerinden kendini konumlandığını ve meşruluk kazanmak için kendi kendini evrenselleştirip, ölümsüzleştirdiğini vurgulamaktadır (Eagleton, 2005, ss. 65-71). Toplumsal alandaki etkileşimsellikte ortaya çıkan ve diğer taraftan o etkileşimleri ve ilişkileri yeniden kuran söylem, gerçekliğin üretilip belirlendiği yapı ve güç ilişkilerinin üretildiği bir ifade sistemi olarak da tanımlanır (Güneş, 2013, ss. 57-59). Foucault için ise bilginin bizatihi kendisi söylemden ibarettir. Bilginin ve iktidarın oluşumu arasında fark olmadığını söyleyen Foucault’ya göre iktidar da sadece bir söylemdir (Örs, 2009, s. 35). Laclau ve Mouffe da söylemi hegemonya kavramı çerçevesinde kavramsallaştırır. Buna göre söylemsellik alanı içinde egemen olmak için mücadele eden farklı özneler vardır ve hegemonya bu rekabette ortaya çıkan ve kısmi bir süreklilikle var olabilen bir düzlemde okunmalıdır (Elbirlik & Karabulut, 2015, s. 34). Söylemin üretici taraflarından biri olarak medya da, hegemonik rekabetin sürdüğü bu söylemsellik alanında önemli aktörlerden biridir. Medya, iktidarın çıkarlarını sürdüreceği ölçüde bilinç

dışına nüfuz ederek egemen ideolojiyi yerleştirmekte, bir başka ifadeyle kendi söylemiyle özneyi biçimlendirmekte ve yeniden üretmektedir. Nitekim Stuart Hall'e göre medyayı toplumsal yapılar ve pratikler alanı içinde sorgulamak, bizatihi medyayı toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel alanı tanımlayan ve üreten bir kurum olarak görmek gerekmektedir. (Hall, 1997, ss. 107-108) Burada medyanın bürokratik örgütlenmesi, egemen ideolojiye göre hangi olayların seçileceğini öneren haber değerleri yapısı ve haberin üretim anı önem kazanmaktadır (Özer, 2012a, s.130).

Öte yandan haberin bir tür öykü anlatımı olarak belirlenmesine iki tür dinamik yol açmaktadır. Bunlardan biri gazeteciliğin rutin pratiklerinden kaynaklanan yere ve zamana ilişkin sınırlılıklar, ikincisi kapitalist bir ekonomik yapının medya kuruluşlarına dönük baskıları ve özellikleridir. Bu bağlamda haberin yapılaşma biçimi üzerinde etkili olan gazeteciliğin meslek kodları da, örneğin nesnellik/gerçeklik iddiası da çoğu zaman gerçekleşmemektedir (Dursun, 2005, ss. 77-80). Diğer yandan medyada yaygın olarak görülen dilsel pratikler, popülerleştirme, haberi kolay elde edilen bilgiyle ya da seçkin kaynakların açıklamalarıyla kurma gibi pek çok haber yapma pratiği, yapısal bir durumdan kaynaklanmakta ve ayrımcı söylemler de yapılaşmış haber dilinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Örneğin yaygın medya için hak ihlalleri haber değeri taşımamakta; ötekiler haber yapılmaya kalkıldığında ise genellikle onları suçlu/fail ya da kurban/nesne gösteren bir temsil söz konusu olmaktadır (Alankuş, 2007, s. 21). Haberin ideolojiyi aktarma biçiminde bağlamla beraber ideolojik kodların sunulma biçimi de önemlidir. Haber söylemi dramatize etme, parçalama, normalleştirme yoluyla olayı, olguyu, söylemi kişiselleştirir. Bu şekilde yolsuzlukların “kişisel kusur” olarak kodlanması ve buna yol açan sosyo-politik yapının sorgulanmaması olasıdır (Bennett, 2000, s.135'den aktaran Aslan, 2004, s.31). Aynı şekilde başlık kurguları ve fotoğraf seçimleriyle konu popülerleştirilerek olayın önemi azaltılabilir ve bir trajedinin sıradanmış gibi algılanması söz konusu olabilir.

Günümüz Egemen İdeolojisi ve Söylemsel Pratikleri

Hegemonyayı kuran, rızayı üreterek toplumsala hakim olan ideolojiyi “egemen ideoloji” olarak tanımlamak mümkündür. Söylemlere hakim olan ve bu söylemlerin bütününden kendi gücünü yerleşik hale getiren her iktidar, bu hegemonyayı kendi “iyi”, “doğru” ve “normal” tanımlarıyla gerçekleştirir. Bireyin yerine devletin, özgürlük yerine güvenliğin öncelendiği günümüz modern toplumlarında egemen ideolojinin söylemsel pratikleri de bireyin devlete bağlı bir yurttaş olarak kodlandığı bir düzlemde gerçekleşmektedir. Buna göre devletin bekası esastır; “özgürlük” ve “eşitlik” gibi kavramlar devletin varlığı, sınırları ölçüsünde tanımlanmaktadır. Liberalizmin özgürlük ve hümanizm gibi değerlerinden uzaklaşarak ulus ve ulusal kimlik gibi değerleri vurgular hale gelmesi bugün pek çok siyaset bilimci tarafından da tartışılmaktadır. Mark Neocleous, liberalizmin kendisi özgürlüğün ideolojisi olduğu halde asıl olarak “güvenliği” öncelendiğini söylemekte, liberalizmin özgürlük adına güvenliğin dayatılmasına direnmekten çok, aslında bir güvenlik toplumu için gerekli mekanizmaları yarattığını vurgulamaktadır (Neocleous, 2014, ss. 25-26). Buna göre başta devletin şiddet kullanma tekeli üzere yurttaş kimliğinin tanımlanma biçimi de aynı rasyonalite üzerinde yapılandırılmakta, devletin ideolojik aygıtları tarafından yeniden üretilip, dolaşıma sokulmaktadır.

Türkiye gibi uluslaşma süreçleri sancılı geçmiş ülkelerde egemen söylemlerin arka planında da devletin olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Ulus-devlet şiddet araçlarının merkezi denetiminin pekiştirilmesi, kurumsallaşmış kontrol ve denetim mekanizmalarının tek bir yerde toplanması nedeniyle tahakküm olgusunun temelinde yer almaktadır. Balibar, ulus devletin kurduğu cemaati, yani ulusu-halkı “kurgusal bir etniklik” olarak tanımlamaktadır. Hiçbir modern ulusun verili bir etnik temele sahip olmadığını, bunun üretildiğini söyleyen Balibar, aynı zamanda ideolojik bir inşa sürecine dikkat çekmekte, bireylerin “özneliğe” çağrılması için devletin kutsallaştırılması ve ulusun idealleştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır. Ulusal ideoloji bu yolla halkı bir birlik olarak inşa etmekte, devlet de meşrutiyetini ve kontrol gücünü buradan almaktadır. Bu şekilde aidiyet yurttaş olmakla tanımlanmakta ve ideal ulus yüceltilmektedir (Balibar & Wallerstein, 2013, ss. 117-119, 123). Türkiye’nin bir ulus-devlet olarak kurulma aşaması ve modernizmle imtihanı da egemen ideolojinin söylemsel pratiklerini şekillendirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’ni temsil eden resmi söylem ve tarih, din, etnisite olgularının tanımlanma biçimi, öte yandan ulus-devlet yaratma aşamasında milli devlet inşasına paralel yürüyen milli kimlik oluşumunda Türk milliyetçiliği bir ortak kod olarak benimsenmiş ve Tanıl Bora’nın söylediği gibi “Türklük, insanlığın ve medeniyetin bir parçası görülmüştür.” (Bora, 2008, ss. 25-27). Cumhuriyetin ilk dönemindeki özcü, etnik ve kültürel temelli bu “ulus” söylemini, aşırı tehdit algısı ve devletin beka kaygısı ile açıklamak mümkündür. Türk milli kimliğinin vatandaşlıkla ilgili boyutuna bakıldığında ise, vatandaşlığın bir kültürel kimlik gibi tanımlandığı görülmektedir. Yurttaşlığı açıklarken “makbul yurttaşlık, sivil yurttaşlık ve militan yurttaşlık” olmak üzere üç önemli ayrıma dikkat çeken Füsün Üstel, özünde hepsinin görevle kodlanan bir yurttaşlık anlayışı olduğunu söylemektedir. Buna göre vatandaş devlet ve birey eksenli vazifelerle donatılır. Yurttaş, sorumluluğunun bilincinde ve düzeni bozmayan, tam tersine düzenin tesisinde görevleri olan bir profile sahiptir (Üstel, 2016, ss. 36-46, 134-175). Bireyi devletin ideoloji kaynaklı söylemi üzerinden tanımlama biçiminin temelindeki olgu da budur. Nitekim devleti kutsallaştıran bir milliyetçilik anlayışı söz konusu olduğunda, manevi-vidani değerler alanının üzeri örtülmekte, “milli birlik” şiarının dışındaki tüm kimlikler de ötekileştirilen gruplar arasında kodlanmaktadır. Özellikle toplumsal hareketler söz konusu olduğunda daha net olarak görülebilen bu bakışta devlet otoritesi “güvenliğin ve düzenin” bir gerekliliği olarak işaretlenmekte ve liberal bir söylemle beraber çerçevelenmektedir. Türkiye’de Osmanlı’dan bugüne resmi ideolojinin şekillenmesinde pek çok değişim olmakla beraber sabit kalan unsurların merkezinde de yine devletin öncelendiği bir söylemsel bütün vardır. Buna göre devletin devamlılığının esas olduğu, itaat eden yurttaşın yüceltiği, toplumsalın evrensel değerlere dayalı demokratik bir eksende değil “milli birlik ve beraberlik” düsturuyla şekillendirildiği bir yapının varlığını koruduğunu söylemek mümkündür. 2013’teki Gezi Parkı Olayları’nı da bu arka plan üzerinden okumak gerekmektedir.

Hürriyet Gazetesinde Gezi Parkı Olayları’nın Temsili

Anaakım medyanın bir toplumsal hareket olarak Gezi Parkı Olayları’nı yansıtma biçimi hem polis şiddetini, hem de eylemci temsilini sorgulamak için önemli bir araştırma alanı olarak

karşımızda durmaktadır. Çalışmada hem anaakım medyayı temsil etmesi, hem de yüksek tirajıyla toplumun geniş kesimlerini etkileme gücüne sahip olması nedeniyle Hürriyet gazetesi seçilmiştir. Hürriyet, Gezi Parkı Olayları boyunca tirajda Zaman ve Posta gazetesi ile beraber ilk üç içinde yer almıştır. Sonraki haftalar boyunca da ilk üç sıra değişmemiştir.¹ Araştırmanın amacı Gezi Parkı Olayları örneğinde Hürriyet gazetesindeki medyatik şiddetin söylemsel pratiklerini sorgulamaktır. Bu amaçla 31 Mayıs-3 Haziran 2013 tarihleri arasında Hürriyet'te çıkan 16 haber Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle çözümlenmiş, ancak Dijk'in modelinin tüm unsurları yerine çalışmanın amacı açısından gerekenler kullanılmıştır.

Örnek Haber İncelemeleri:

Başlık: "Gezi Parkı'nda Yakma Timi" (31.05.2013 /1. Sayfa)

Spot: "Taksim'deki parkta ağaçların kesilmesin nöbeti tutan protestocuların çadırları saat 05.00'teki çevik kuvvet baskınında yakıldı."

Haber Metni: "Polisi engellemek isteyen Gezi Parkı'ndakiler biber gazıyla dağıldı. Sivil, gaz maskeli, ellerinde telsiz ve zabıta yelekleri bellerinde gizlenmiş bazı kişiler protestocuların çadırlarını topladı. Bu kişiler üniformalı polislerin gözü önünde çadırları yaktılar. Polis 'Çadırları protestocular yaktı' açıklaması yaptı. Ancak yakma anında çekilen görüntüler bu açıklamayı doğrulamadı."

Van Dijk'e göre haberin oluşturduğu anlam açısından başlıklar, haber girişi ve metinden önce gelmektedir. Okuyucuya ulaşan anlam, başlıklardan başlar (Dijk, 1985, s.84). Hürriyet gazetesi, 31 Mayıs'ta birinci sayfasında Taksim Gezi Parkı'na yapılan çevik kuvvet baskınına haberleştirdiği metnin başlığında "Gezi Parkı'nda Yakma Timi" ifadesini kullanarak konuyu "savaş-çatışma" metaforuyla kurgulamış, olay günü çadırları yakan zabıtaya gönderme yaparak "yakma timi" şeklinde bir adlaştırmayla şiddeti olağanlaştırmıştır. Metaforlar duygusal uyarılmayla beraber, ideolojik eklemleme ve sansasyonelizmi sağlamak için de etkili bir pragmatik araç olarak kullanılmaktadır (Flowerdew & Leong, 2007, s.275'ten aktaran Özer, 2012b, s. 203). Metafor ya da metonomi çoğu zaman söylemi güçlendirmek için seçilir, ancak konuyu popülerleştirerek anlamda kapanmaya yol açar. Buradaki "Yakma Timi" ifadesi de askeri bir kavrama gönderme yaparak savaşa olan vurguyu arttırmıştır. Fotoğraf üstü başlıklarındaki "Böyle ateşe verdiler" ya da "Böyle geldiler" cümleleri ve bu cümlelerle tutarlı çadır yakma görüntüleri de şiddeti estetize etmekte, dehşet veren bir temsil yaratarak korku retoriği üzerinden bir anlam inşa etmektedir. Şiddetin sinematografik dille sunumu, toplumsal alanda korku ve dehşet atmosferi yaratması nedeniyle ideolojik bir koddur. Nitekim bu temsil, şiddet eyleminin failini imgesel olarak "özne"leştirirken, okuyucuya da "eyleme katılmanın bedelini" göstermektedir. Haber metninin şematik düzenine

¹ Yaysat'ın raporuna göre 27 Mayıs 2013-2 Haziran 2013 haftasına bakıldığında, gazetelerin ortalama net satış rakamları Zaman gazetesi (1.079.638), Posta gazetesi (442.023), Hürriyet gazetesi (400.130) şeklinde görülmektedir. 3-9 Haziran 2013 tarihleri arasında Zaman (1,048,957), Posta (446,109), Hürriyet (397,340), 10-16 Haziran tarihleri arasında Zaman (1,045,497), Posta (435,599), Hürriyet (398,086), 17-23 Haziran tarihleri arasında Zaman (1,041,761), Posta (438,875), Hürriyet (397,919), 24-30 Haziran tarihleri arasında ise Zaman (1,038,439), Posta (422,059), Hürriyet (399,666) oranlarında net satış rakamlarına sahiptir. <http://www.yaysat.com.tr/Default.aspx>

bakıldığında ise olayın “sivil zabıta”nın şiddeti ve “üniformalı polisin” suçsuzluğu üzerine kurulduğu ve bu şekilde özne pozisyonunda karmaşa yaratılarak anlamda kapanma sağlandığı görülmektedir. Ayrıca “Sivil, gaz maskeli, ellerinde telsiz ve zabıta yelekleri bellerinde gizlenmiş bazı kişiler” şeklindeki ifadelerle olay dramatik bir kurguyla hikâyeleştirilmiştir. Haberin diğer öznesi olan eylemcilerin de kategorize edilmesine dönük bir yapı söz konusudur. Buna göre “Gezi Parkı’ndakiler” ve “protestocular” şeklinde “biz” dışında bir grup algısı ortaya çıkmıştır. Haberin devamı 6’ncı sayfada bu kez “Kim Bu Gaz Maskeli Çadır Kundakçıları” üst başlığıyla verilmiş, orantısız güç kullanımı yerine, çadırları polisin mi, zabitanın mı yaktığı ana tema olarak alınarak çatışma üzerine vurgu sürdürülmüştür. Başlığın yanında kullanılan “Sabaha Karşı Gezi Baskını” ifadesi büyük punto ve harflerle yazılarak dikkat çekici hale getirilmiş, haber metninde ise Gezi eylemcilerine yapılan baskın anbean (çadırların yakılması, eşyaların çöpe atılması) aktararak dramatizasyona dönük yapı sözdizimsel olarak da güçlendirilmiştir. Sentaksa bakıldığında “Biber gazıyla uyanan protestocular tartaklandı” cümlesindeki gibi edilgen yapıların kullanıldığı görülmüştür. Dijk’e göre negatif eylemlerin faili, bu failer yetkililer olduğunda edilgen bir kurguyla dışarıda bırakılmaktadır. Burada da polis müdahalesinin ayrıntıları faili gizlemek üzere edilgen cümle yapılarıyla aktarılmaktadır. Kelime seçimleri ise metafor ağırlıklıdır. “Gaz maskeli çadır kundakçıları”, “zabıta kılıklı zorbalı” gibi tanımlamaların yoğunluğu dikkat çekicidir. Buna göre haberde çatışma dili kullanılmış ve şiddet meşrulaştırılmıştır.

Başlık: “24 SAAT GAZ” (1.06.2013 /1. Sayfa)

Spot: “Polis, Taksim Gezi Parkı’ndaki ağaçlar kesilmesin diye günboynu nöbet tutan gruba sabahtan gece yarısına kadar müdahale etti. Aşırı güç kullanmakla suçlanan polisin gaz bombaları onlarca kişiyi yaraladı.”

Birinci sayfada manşetten verilen haberde polis tarafından yapılan ikinci şafak baskını aktarılmış, ancak olay günü çok sayıda kişinin yaralanması söz konusu iken “24 Saat Gaz” başlığıyla şiddet, popüler bir sunumla normalleştirilmiştir. Haber metnindeki “Sabah 05.00’teki ilk müdahalede gruptakiler polise taş ve cam şişelerle karşılık verince 22 kişi yaralandı” cümlesinden anlaşılacağı üzere 22 kişinin yaralanması, eylemcilerin ilk polis müdahalesine taş ve cam şişelerle karşılık vermesi olarak gerekçelendirilmiştir. Buna göre eylemcilerin aşırılıkları nedeniyle polis görevini yerine getirmişti. Sentaksa bakıldığında ise adlaştırma kullanımı dikkat çekmiştir. Örneğin “polisin gaz bombaları onlarca kişiyi yaraladı” ya da “Biber gazı kapsülünden BDP milletvekili Sırrı Süreyya Önder kolu ve ayağından, gazeteci Ahmet Şık ile Reuters muhabiri Osman Orsal hastanelik oldu” ifadelerinde görüldüğü üzere fail bir ölçüde “gaz bombası” ya da “biber gazı kapsülü” gibi sunulmuştur. “Sabahtan gece yarısına kadar müdahale etti”, “onlarca kişiyi yaraladı”, “destek için gelenleri de püskürttü” gibi sözcük öbeklerinde ise şiddet unsurlarının sıklığı dikkat çekicidir. Fotoğraflardaki yaralı görüntüleri ve tazyikli su altındaki insanların kaçışma anları da çatışmaya olan vurguyu arttırmıştır. Haberin devamı ise 24 ve 25’inci sayfada iki sayfaya açılarak “İKRAM DIŞI HAREKETLER” / “4. Gün Savaşı” başlığıyla kullanılmıştır. Polisin 05.00’teki müdahalesi yerine göstericilerin polise biber gazı ve çiçek vermesinin öncelikli tema olarak alındığı haberde “İkram Dışı Hareketler” ifadesiyle polisin mi yoksa eylemcinin mi suçlu olarak kodlandığı belli değildir. Bu haliyle okuyucunun da dikkati dağıtılmış, müdahale öncesi

olan ikram konusu abartılarak devlet şiddetine dair hegemonik göstergeler gizlenmiştir. Ayrıca “Gezi Parkı’nda nöbet tutanlar, ikinci şafak baskınına uğradı” gibi pasif cümle kullanımlarının daha yaygın olduğu ve öznenin gizlendiği görülmüştür. Haberde şiddet ifadelerinin sıklığı dikkat çekerken, metin kurgusunda “turistler de biber gazından etkilendi” ya da “otel görevlileri gazdan etkilenenlere müdahale etti” ifadelerinde görüldüğü gibi polisin sert müdahalesinden ziyade çevredeki kaosa yönelik bir vurgu vardır. Ardalan bilgisinin olmadığı haberde konu çatışma üzerine kurularak bağlamından kopartılmış ve şiddet estetize edilerek sunulmuştur.

Manşet haberin içinde duyurusu verilen, eyleme katılan milletvekilleri ile ilgili olay, 26’ncı sayfada ayrıca haberleştirilmiş ve manşette kullanılmıştır:

Başlık: “Maske Verin”

Haber Girişi: “CHP Genel Başkan Yardımcısı Gürsel Tekin, Sezgin Tanrıkulu ile polisin abluka altına aldığı Gezi Parkı’na yürüdü ve polisin müdahalesiyle karşılaştı. Milletvekillerinin parka girdiğini gören göstericiler de barikatlara yüklendi. Göstericilerin barikatları yıkması üzerine polis tekrar biber gazı sıktı. Gürsel Tekin ağız maskesi takarak önlem almaya çalışırken, sinirlerine hakim olamayan Sezgin Tanrıkulu gazı sıkıran çevik kuvvet polisinin üzerine yürüdü. Polisin yakasını tutarak bağırarak Sezgin Tanrıkulu ile polis memurunu, diğer polisler ayırdı. Taksim İlyardıam Hastanesi’ne öğle saatlerinde yaralıları ziyaret için gelen Tanrıkulu, öğleden sonra ise yaralı olarak hastanedeydi.”

Başlık polisin, elinde “Kimyasal Tayyip” yazısı bulunan bir göstericinin üzerine biber gazı sıktığı görüntünün üzerine gömülüdür. Başlığa bakıldığında öncelikle “eylemciye bir maske verilmesi” yönünde bir anlam çıkmaktadır. Ancak spot ve fotoğraflara bakıldığında bu sözün olaylarda yaralanan CHP Genel Başkan Yardımcısı Sezgin Tanrıkulu’ya ait olduğu görülmektedir. Tanrıkulu, milletvekillerine de saldırıldığı için Meclis’te kendilerine “maske verilmesini” söylemektedir. Dijk’e göre eleştirel söylem analizinde önemli olan örtük olarak kodlanan ima, tahmin ve belirsizlik gibi dolaylı anlamların saptanmasıdır; çünkü bunlar metnin dışında kalan söylenmeyenlerle ilgilenir (Dijk, 1993, s.276). Burada da fotoğraf-başlık ve haber içeriğindeki tutarsızlık anlamın çarpıtılmasına yol açmış, konu bağlamından kopartılmıştır. Haberde olumsuz temsile sahip olan ve fail konumuna getirilen özne “milletvekilleri”dir. Polisin abluka altına aldığı alana girmişler, göstericilerin de barikatları yıkıp içeri girmesine sebep olmuşlar ve polis müdahalesini zorunlu hale getirmişlerdir. Sezgin Tanrıkulu “sinirlerine hâkim olamamış” ve polisin üzerine yürümüş, yakasını tutarak bağırıştır. Neticede uğradıkları şiddetin sebebi kendileridir. Haberdeki sentaks da bu yöndedir. Gürsel Tekin ya da Sezgin Tanrıkulu’nun eylemleri aktif yapılmış cümlelerle aktarılmış ve fail olarak özneye olan vurgu arttırılmıştır. Cümlelerdeki nedensel ilişkide yine polisin şiddetine gerekçe sunulmuştur. “Gürsel Tekin, Sezgin Tanrıkulu ile polisin abluka altına aldığı Gezi Parkı’na yürüdü ve polisin müdahalesiyle karşılaştı. Milletvekillerinin parka girdiğini gören göstericiler de barikatlara yüklendi. Göstericilerin barikatları yıkması üzerine polis tekrar biber gazı sıktı.” ifadelerinde görüldüğü üzere milletvekilleri girmemeleri gereken alana girmiş, o yüzden göstericiler ardı sıra gelmiş ve barikatlar yıkılmış, bunun üzerine polis biber gazı sıkmıştır. Referansal ilişki açısından ise “Savaş alanına döndü”, “biber gazı sıktı”, “polisin üzerine yürüdü”, “yakasını tuttu”, “gerilim stratejisi”, “Vali Bey’in emri” örneklerindeki

gibi çatışma ve şiddet öne çıkmaktadır. Sonuç olarak haberde polis şiddet haklılaştırılmış ve konu magazinel hale getirilerek bağlamından kopartılmıştır.

Taksim'deki müdahaleye dair ayrıntılar ise 24 ve 25'in sayfalarda kutu haberler şeklinde verilmiştir:

Başlık: “Gazlama Hatırası”

Başlık, polislerin yanyana poz verdiği ve bir başka polisin de gülerek onların fotoğrafını çektiği bir görüntünün üzerinde kullanılmıştır. Gezi Parkı'nda sert bir polis müdahalesinin olduğu bir günün eğlence unsurlarına yer verilerek aktarılması ideolojik bir üretilimdir. “Bazı polisler de yan yana durarak eylem hatırası çekti” ifadesiyle aynı algı güçlendirilmiştir. Konuyu magazinel ve popüler hale getirerek aslından uzaklaştırma, okuyucunun da onun ideolojik içeriğinden habersiz olmasını sağlamaktadır. Bu şekilde şiddet bir kez daha meşru bir temsile kavuşmuştur.

Başlık: “Taksim'in Gözleri”

Haberde eylemler sırasında ağır yaralanan Lobna Allami'nin gözleri açık halde yerde yatan görüntüsüne yer verilmiştir. Genel olarak iki sayfada verilen konu dağılımına bakıldığında Allami'ye ayrılan yerin daha az olduğu, buna karşılık İstanbul Valisi Hüseyin Avni Mutlu'nun açıklamalarının daha fazla yer kapladığı görülmektedir. Bir politik aktörün açıklaması birincil tanımlayıcı olarak hiyerarşik düzende öncelikli kabul edilirken, kafasına isabet eden gaz fişegi nedeniyle komaya girmiş olan Allami, önemsiz bir tema haline getirilmiş ve bir yaşam hakkı ihlali “olağan” ve “sıradan” bir kabul düzeyine indirgenmiştir. Bu, ölümü/şiddeti olduğundan hafif göstererek gerçek bilgiyi simgesel düzen içinde eritmeye dönük olan hegemonik kodların bir sonucudur. İnsani vurgu ile iktidar arasındaki sınır söylemdir ve medya eliyle bir kez daha şiddetin trajedisi ortadan kaldırılmış, önemsizleştirilmiştir.

Başlık: “#5gündetaksim” (2.06.2013/ 1. Sayfa Manşet Haberi)

Spot: “Gezi Parkı'nda ağaç nöbeti tutanlara polisin sert müdahalesine duyulan öfke, sosyal medya ile Türkiye çapına yayıldı. Polis çekilince parka girildi.”

Haber başlığına, spotuna ve kullanılan fotoğraflara bakıldığında Gezi Parkı Olayları'nın sosyal medya üzerinden büyüyen bir hareket olmasına atıfla kurgulandığını söylemek mümkündür. İlk günden bugüne simge fotoğrafların bir araya getirildiği kadrajın üzeri ise bir internet sayfası görüntüsü şeklinde düzenlenmiştir. Manşet haber, bir kurgulama ile Gezi Parkı Olayları'nı bir “sosyal medya fenomeni” olarak lanse etmiş ve başlıktaki “#” işareti ile de bu kurguyu güçlendirmiştir. Böyle bir haber tasarımı bir sorunsal olarak tartışmaya açıktır. Çünkü haberin popülerleştirilmesi ve Türkiye'de 1980 sonrası en önemli kırılma noktası olarak tanımlanan bir toplumsal hareketin “bir sosyal medya çıktısı” olarak sunulması söz konusudur. Haberin magazinselliği arttıkça, egemen ideolojinin taşıyıcılığı ve ileticiliği görevini daha çok yerine getirir. Haber metninde kullanılan ara başlıklardan biri de, “Telsizden Çekilin Emri”dir. Altındaki metin ise şöyledir:

“Taksim’de toplananlarla polis arasında tartışmalar yer yer devam ederken, saat 15.00’te polise telsizden ‘Çekilin’ talimatı geldi. Bu sırada bir grup taşlarla saldırınca polis tekrar müdahalede bulundu. Ancak sonunda binlerce kişi büyük bir sevinçle barikatı aşıp parka ulaştı.”

Metne göre çekilin emrine rağmen “bir grup” taş ve sopalarla saldırdığı için polis tekrar müdahale etmiştir. Hedef grup (taş ve sopalarla karşılık verenler) bir tehdit ögesi olarak işaretlenip ötekileştirilmiştir. Diğer yandan Gezi Parkı Olayları’nda 1 Haziran tarihi önemlidir. Çünkü o gün sabaha karşı Taksim’e gitmek için İstanbul’un Anadolu yakasında toplanan binlerce kişi Boğaz Köprüsü’nü yürüyerek geçmiştir. Ankara’da Ethem Sarısülük bir polis tarafından başından vurulmuş ve hastaneye kaldırılmıştır. Bu bağlam dahilinde Hürriyet birinci sayfasında sadece gösterilerin diğer şehirlere yayıldığına ve Boğaz Köprüsü yürüyüşüne yer vermiştir. O günkü polis müdahaleleri ve çok sayıdaki gözaltı birinci tema olarak alınmamıştır.

22 ve 23’üncü sayfada ise gece sabaha kadar süren olaylar ayrıntılandırılmış ve başlık iki sayfaya açılarak manşette kullanılmıştır:

Başlık: “Türkiye uyumadı”

Alt Başlık: “Kadıköy Köprüde”

Spot: “İstanbul Taksim’deki Gezi Parkı eylemi, tüm Türkiye’ye yayıldı. Başlı İzmir ve Ankara’nın çektiği eylemler geceden sabaha kadar sürdü. Eylemlerin ortak sloganı ‘Her yer Gezi ve her yer direniş’ ve ‘Her yer Taksim, her yer direniş oldu’ oldu. Zaman zaman polisle gerilim yaşayan göstericilerden çok sayıda gözaltına alınan oldu.”

Haber girişi:

“Manisa: Hükümet aleyhine sloganlar atan yaklaşık 200 kişilik grup, Manolya Meydanı’ndan Cumhuriyet Meydanı’na doğru yürüyüşe geçti. Grubun polisin müdahalesiyle karşılaşması sonucu kısa süreli arbede çıktı.”

“Aydın: Kuşadası’nda AK Parti ilçe binasına yürümek isteyen grup, polisin “Dağılın” uyarısına oturarak cevap verdi. Gruba biber gazı ve copla müdahale eden polis, 15 kişiyi gözaltına aldı. Nazilli’de ise 1000’e yakın üniversite öğrencisi protesto gösterisi bulundu. Yaklaşık 2 saat süren eylem, olaysız son buldu.”

Başlıktaki “Türkiye Uyumadı” ifadesinde metonomi kullanılmıştır. Metonomide parça bütünü temsil eder. Başlıkta da Türkiye ile kastedilen Türkiye halkıdır. “Kadıköy Köprüde” alt başlığında yine bir metonomi kullanımı görülmektedir. Metafor ya da metonomi çoğu zaman söylemi güçlendirmek için seçilir, ancak konuyu popülerleştirerek anlamda kapanmaya yol açar. Spotta son cümle olarak kullanılan “Zaman zaman polisle gerilim yaşayan göstericilerden çok sayıda gözaltına alınan oldu.” ifadesi sözdizimsel yapı itibarıyla fail olarak polisin sorumluluğunu örtmektedir. Burada polis ile göstericiler eşit koşullarda ve güçte iki kuvvet olarak yansıtılmıştır. Haberde pek çok ildeki protestolar da “eylemcilerin aşırılıkları” üzerinden anlatılmıştır. Örneğin Manisa’da yaklaşık 200 kişilik grup hükümet aleyhine sloganlar atıp yürüyüşe geçtiği ya da Kuşadası’nda AK Parti ilçe binasına yürümek isteyen grup “Dağılın” uyarısına uymadığı için polis

müdahale etmiştir. Ayrıca eylemciler tanımlanırken artık protestocu yerine “grup” sözcüğünün ağırlık kazandığı görülmektedir. Bu kullanım, hareketin toplumsal bir karakter kazanmasından ziyade “belli gruplar” algısını doğurmaya yönelik bir şemanın habercisidir ve bir ötekileştirme pratiğidir. Farklı kentlerde olan protestolar anlatırken grupların “Alsancak İskelesi’nde toplanan 30 bin kişi” ya da “Basmane Otobüs Durakları’nda yolu kapatan 500 kişi” gibi rakamsal verilerle ifade edilmesi de retorik olarak bu algıyı güçlendirmiştir. Çünkü muhabirin bu kadar net rakamlar vermesi böyle bir eylemsellik halinde çok mümkün değildir. Haberde farklı kentlerdeki olaylar aktarılırken İzmir’deki eylemler “Gaz yerine dayak” başlığıyla kullanılmış ve trajik bir durum alaycı bir ifadeyle verilmiştir. Liberal medya efsanesi tarafından geliştirilen hedonistik bakış açısının topluma yerleştirilmesi, bireyler için trajedi olarak adlandırılması gereken pek çok olayın, yaşamın içerisinde her an karşılaşılabilecek rutin oluşumlar olarak kabul edilebilir hale gelmesine sebep olmaktadır (Bayraktaroğlu, 2004). Burada “gaz yerine dayak” ifadesiyle şiddetin tahribatı ve insani vurgusu yok edilmiştir. Metne bakıldığında ise İzmir’deki eylemler ve müdahale üzerine kurulu olduğu, başlıkla ilgili bir içerik olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak çatışma dilinin hâkim olduğu haberde şiddet meşrulaştırılmış, konu bağlamından kopartılmış, trajedi önemsizleştirilmiş ve ötekileştirici bir dil kullanılmıştır.

24’üncü sayfada haber polisin Gezi Parkı’ndan çekilmesi üzerinden kurgulanmış ve manşetten verilmiştir:

Başlık 1: “5.gün” / “Çekildiler”

Başlık 2: “Her yer Taksim”

Spot: “Biber gazı, tazyikli su, cop ve dayaklı çatışma ortamı polisin Taksim Gezi Parkı’ndan çekilmesiyle sona erdi. Günlerdir Taksim ve çevresini kuşatan polis geri çekilirken, halk meydanı doldurdu. Olaylarda 118 kişi gözaltına alındı.”

Haberde gazetenin asıl konu olarak polisin geri çekilmesine vurgu yaptığı söylenebilir. Haberin içeriğinde de “polislin çekildiği, buna rağmen polise saldırı olduğu” teması hâkimdir. Bu bir çarpıtma örneğidir. Olayın sunumuna bakıldığında haber değeri atfedilen konu, polisin parktan çekilmesi ve halkın tekrar alana girmesidir. Ancak metne göre polis önce meydana doğru çekilmiş, sonra eylemciler tarafından saldırıya uğramıştır. “Polisler AKM’nin önünde toplanırken, meydana giren gruptan bazı kişiler, taş atıp, yuh çekti. AKM önünde kalkanların arkasında toplanan polise tekrar taşlı ve havai fişekli saldırı oldu.” ifadelerinde de görüldüğü üzere mağdur olan polistir. Cümlelerdeki etken/edilgen yapılar bakıldığında sorumluluğun yüklendiği aktif özne konumunda olan “bazı gruplar” ile “bazı kişilerdir”. Haber metninde doğrudan sorumlu tutulan bir taraf da vardır. “Saat 15.00 sıralarında olaylar başladığı andan itibaren polislere, yıkıma, iş makinelerine engel olmaya çalışan BDP’li Sırrı Süreyya Önder, Gezi Parkı’nın Mete Caddesi tarafındaki bölümüne geldi.” cümlesinde olduğu gibi muhalefetten bir milletvekili olayların tırmanmasında doğrudan fail konumunda verilmiştir. Metinde aynı zamanda “polise taş atan gruplar” üzerinden polis şiddetine bir gerekçe yaratılmıştır: “İstiklal Caddesi ve Sıraselviler Caddesi’ndeki polis ekipleri çatışmayı bırakıp meydana hareket etti. Saatlerdir polise taş atan gruplar da polisin ardından Taksim Meydanı’na hareket etti. Günlerdir

Taksim Meydanı ve çevresini kuşatan polis alandan çekilirken halk meydanı doldurdu.” Burada dikkat çeken nokta örtük bir biçimde “halk” ile “bazı gruplar” arasında ayırım yapılmasıdır. Gazete, Gezi Parkı Olayları’nın bir halk hareketi olduğunu artık yadsımamakta; ama ideolojik olarak da “bazı gruplar”ın şiddete yöneldiği ve polisin meşru müdahalesinin zorunlu olduğu imasını güçlendirmektedir. Fotoğraflar incelendiğinde Taksim’de elinde sapan olan bir gösterici ile Ankara’da polislerin kalkanlar arkasındaki görüntüsü yan yana, birbirine dönük şekilde, sanki sapanla atılan taş polisin üzerine gidiyormuş gibi bir kadraj yaratılarak kullanılmıştır. Polisler kendini korumaya dönük bir pozisyonundadır. Burada kurgu yoluyla gerçekliğin inşa edilmesi ve bu inşaada sapanla taş atan eylemciyi olumsuz temsilde sunmaya dönük bir ideolojik kod göze çarpmaktadır. Haber ve haberin gerçekliğine tanıklık eden fotoğrafın belirli kodlardan oluşan bir metin olduğu düşünülürse klişe “stereotip” eylemci kavramının da bu şekilde kodlandığını söylemek mümkündür. Buna göre yine hedef grup (marjinal eylemci portresi) bir tehdit olarak tasvir edilmiştir. Sonuç olarak haberde şiddeti haklı gösterme ve ötekileştirme pratikleri bir arada bulunmaktadır.

Başlık: “Başbakanlık Sokağı’na Jandarma Takviyesi” (2.06.2013 / 24. Sayfa)

“Taksim’deki gösterilere destek için gece boyu tüm yurda yayılan protestolar, gündüz de devam etti. Ankara’da binlerce kişi Kızılay’a inince ortalık karıştı. Yaklaşık 20 bin kişinin Başbakanlık binasının yanında bulunan Güvenpark’ta toplanmasına polis müdahalesi yetersiz kalınca, jandarma birliklerinden destek alındı.”

Haberde, Başbakanlık binasının yanında 20 bin kişi toplanınca polis müdahalesinin yetersiz kaldığı ve jandarmadan destek alındığı yazmaktadır. Burada yine fail konumunda olan “20 bin kişidir.” Dış grup sayısal olarak abartılarak ötekileştirilmiştir. Ayrıca takviye kuvvet üzerine yapılan vurgu, devletin şiddet kullanma tekeliyle olağanlaştırmaktadır. Haberde polis şiddetine gerekçe üretilirken benzer sözdizimsel yapı kullanılmıştır. “Ankara’da binlerce kişi Kızılay’a inince ortalık karıştı.” örneğinde görüldüğü üzere ortalığın karışmasının sebebi göstericilerin yürümesidir. Olay aktarımı devletçi bakışın esas olduğu bir şematik kurgudur:

“Başbakanlık girişi ve çıkışı yaya-araç trafiğine kapatıldı, Başbakanlık binasının çevresi Jandarma Bölge Komutanlığı’ndan gelen askeri birliklerce koruma altına alındı.”

Buna göre Devlet’in kurumsallığını imgeleyen bir mekân (Başbakanlık binası) koruma altına alınmış, polis görevini yapmıştır. Söylemsel pratikler kültürel ve ideolojik bir arka plandan beslenir. Türkiye’de kökleri çok eskiye giden “devletin bekası” retoriği haber metnine de yansımıştır. Bireyler tarafından yapıldığında olumsuz bir temsille sunulacak olan eylem biçimleri, egemen iktidar tarafından yerine getirildiğinde kamu düzeni argümanı ile rasyonelleştirilmektedir. Olay aktarımında da devlet şiddetinin meşruiyeti ve şiddetin estetize edilmesine yönelik pratikler söz konusudur. “Kızılay savaşı alanını andırırken polis yaklaşık 2 bin gaz bombası attı.”, “TOMA araçları 7 ton tazyikli su sıktı.”, “Denetim yapan polis helikopterlerinden de biber gazı atıldı.” cümlelerinden de görüleceği üzere “2 bin gaz bombası” ve “7 ton tazyikli su” gibi kullanımların sıklığı şiddetin simgesel anlatımını güçlendirmiş, insani vurguyu “güvenlik” argümanı ile azaltmıştır.

Başlık: “Tazyikli Suyla Tango” (2.06.2013 / 26. Sayfa)

Başlığın altında Gezi'nin simge fotoğraflarından biri haline gelen Siyahlı Kadın² karesi kullanılmıştır. Bu fotoğraf aynı zamanda bir kadın direnişinin sembolü olmuş ve stereotip kadın algısında da değişim yaratmıştır. Fotoğraf altındaki yazıya bakıldığında ise bu anlamın ortaya çıkmadığı görülmektedir.

“5 gün süren Taksim olaylarında polisten gaz yiyen kırmızılı kadınla başlayan kadın fotoğrafları hafızalara kazındı. Dün de siyah elbiseli bir kadın fotoğrafı dikkat çekti.”

Buna göre gazete, fotoğrafı sunarken bir direniş temsili yaratmamıştır. “Kadın fotoğrafları” ifadesiyle dikkati kişiye, direnen kadına değil, fotoğrafa çekmiştir. Çünkü kadının kamusal alanda ya da politik arenada görünür olması geleneksel zihinsel şemalara uymamaktadır. Bu nedenle gazete de “kadın fotoğrafı” ifadesiyle aslında toplumsal bir özne olarak kadını yok saymış ve ikincil konumunu pekiştirmiştir. Aynı zamanda olayda tazyikli su sıkılarak uygulanan bir şiddet var iken “tango” metaforuyla konu popüler bir içeriğe dönüştürülmüş ve bağlamından kopartılmıştır.

Başlık: “Ağır Bilanço” (3.06.2013/1. Sayfa)

Alt Başlık: “Ankara’da 500 Gözaltı”

Giriş: “Ankara’da toplanan kalabalığın sayısı dün 30 bine yaklaştı. Meclis’e ve Başbakanlığa doğru yürüyüşe geçen gruplara polis tazyikli su ve biber gazıyla sert karşılık verdi. Polisin attığı gaz bombasından kafasından yaralanan bir kişinin durumu kritik.”

Haber, Ankara’daki Gezi Parkı Olayları’na ilişkin bir durum saptamasıdır. Ancak o gün olayda 1740 yaralanma ve 1730 gözaltı söz konusuysen, alt başlığa sadece Ankara’daki 500 gözaltı ve eylemcilerin tırlarla yol kapatması alınmıştır. Spottaki “Polisin attığı gaz bombasından kafasından yaralanan bir kişinin durumu kritik” ifadesi ise önemlidir. Bahsedilen kişi Ethem Sarısülük’tür. Sarısülük, 1 Haziran’da bir polis kurşunuyla başından ağır yaralanarak hastaneye kaldırılmış ve 14 Haziran’da hayatını kaybetmiştir. Hürriyet bunu tali bir gündem olarak kodlarken trajediyi önemsizleştirmiş, aynı zamanda devlet şiddetini münferit bir olay olarak çerçevelemiştir. Aynı retorik fotoğraf altı yazısıyla da sürdürülmüştür;

“Eylemci gruplar İstanbul’da Başbakanlık Çalışma Ofisi’nin bahçe duvarına kadar yaklaştı. Polis geri püskürttü.”

Buna göre polisin tazyikli su sıkma nedeni, eylemcilerin bahçe duvarına kadar yaklaşmasıdır. Devletin makamına karşı saldırıda bulunan protestocular devletin meşru güvenlik gücü tarafından geri püskürtülmüştür. Metindeki ara başlıklardan birinde ise “Tır’larla Yolu Kapatıldılar” ifadesi kullanılmıştır:

“İstanbul’da ise akşam saatlerinde Beşiktaş’taki Başbakanlık Ofisi’nin önünde çatışma çıktı. Göstericilerin tırlarla yolları kapattığı çatışmalar gece boyunca sürdü.

² TOMA’nın tazyikli suyuna ellerini açarak karşı duran 21 yaşındaki Avustralyalı Kate Mullen’in bu karesi aynı zamanda popüler bir enstantene olarak Gezi’nin simge fotoğraflarından biri olmuştur.

İçişleri Bakanı dün akşama kadar bin 730 kişinin gözaltına alındığını açıklarken, Türk Tabipler Birliği de bin 740 kişinin yaralandığını bildirdi.”

Buna göre eylemciler yürüyüşe geçmiş, tırlarla yolları kapatmış ve polis müdahalesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Eylemci provokatif olmakla itham edilirken, aynı zamanda olaylarının büyümesinin sebebi olarak gösterilmiştir.

Haberin devamı 23’üncü sayfada manşetten farklı bir başlıkla verilmiştir:

Üst Başlık: “Kızılay’da Taksim Savaşı”

Başlık: “Başbakanlığa yürüdüler”

Üst başlıkta bizzat “savaş” sözcüğüyle metaforik bir anlatım kurulmuştur. Gündelik metaforlar bilinçli kodaçımına davet etmez, daha sinsidirler ve oluşturdukları anlam, toplumun ortak duyusunun bir parçası haline çok daha kolay gelebilir (Özer, 2012b, s.203). “Kızılay’daki Taksim Savaşı” başlığı da gündelik metafor örneği olarak yorumlanabilir. Nitekim şiddetin olağanlaştırılmasına yol açmakta ve “yaşam hakkı ihlali” başta olmak üzere kişisel hak ve özgürlüklere dair kodaçımının yollarını kapatmaktadır. Ayrıca başlıkta eylemcilerin Başbakanlığa yürümesi öne çıkartılarak, polisin orantısız güç kullanımıyla ilgili bilgi örtük hale getirilmiştir.

Haber Girişi: “Taksim Gezi Parkı eylemine destek için Ankara’da başlayan gösteriler üçüncü gününde artarak devam etti. Gösteri nedeniyle Kızılay’a çıkan bütün yollar ulaşıma kapatılırken, metro seferleri ise iptal edildi. ‘Her yer Taksim her yer direniş’ sloganı atan göstericiler Kızılay Meydanı’nda bir araya geldi. Meydanda toplanan kalabalığın sayısı dün 30 bine yaklaştı. Başbakanlık Merkez Bina, Genelkurmay ve Meclis önünde barikat oluşturan polis, göstericilerin Kızılay’a girişine önce karışmadı. Meclis ve Başbakanlığa doğru yürüyüşe geçen gruplara ise tazyikli su ve biber gazıyla müdahale edildi.”

Metne göre toplumsal düzeni tehdit eden eylemcilerdir. Onların yarattığı şiddet nedeniyle ulaşım durmuş, metro seferleri iptal edilmiş ve “kamu düzeni” bozulmuştur. Polis grupların Kızılay’ın girişine engel olmamış ama siyasal erkin ve devlet otoritesinin alanlarına yaklaşılmca müdahale kaçınılmaz hale gelmiştir. Buna göre kamu düzenini bozan “öteki” eylemcidir. “Kalabalığın sayısı dün 30 bine yaklaştı.” gibi ifadeler ise grubun sayısal öneminin abartılarak bir tehdit olarak çerçvelendiğini göstermektedir.

Ara Başlık: “500 Kişi Gözaltında”

“Polisin müdahalesiyle gözaltına alınan 500’e yakın gösterici Başbakanlık önünde bekletilen belediye otobüsleriyle emniyete götürüldü. Bazı CHP’li milletvekilleri de gözaltına alınanlarla otobüse binerek emniyete gitti. Kızılay’daki gösterilere destek olmak amacıyla Dikmen, Batıkent, Çayyolu ve Keçiören’de vatandaşlar yolları trafiğe kapattı. Gösteriler nedeniyle Kızılay’da esnaf kepenk kapatırken, Ankara polisinin üç günde bir yılda kullandığı kadar gaz kullandığı ifade edildi. Gösterilerde polisin attığı gaz bombasının kafasına çarpması sonucu ağır yaralanan Ethem Sarısülük’ün beyin ölümünün gerçekleştiği iddia edildi.”

Olay örgüsü ve yapısında “esnafın kepenk kapatması” örneğindeki gibi ekonomik zararın ve düzenin bozulduğuna dair imaların öne çıkarıldığı görülmüştür. Ankara polisinin üç gün içinde bir yılda kullandığı kadar gaz kullanması, bir başka ifadeyle ne kadar gaz sarfiyatının olduğunun vurgulanması ise devlet şiddetinin ne denli meşru sayıldığını göstermektedir. Bundan hemen sonra Ethem Sarısülük’ün beyin ölümünün gerçekleştiği iddiasının yazılması gazetenin neyi öne çıkarmak istediğinin kanıtı olarak yorumlanabilir. Bir yaşam hakkı ihlali ile ilgili iddia şematik düzende en sona alınmış ve polisin gaz kullanım miktarının aktarıldığı cümleden sonra verilmiştir. Haberde trajedi önemsizleştirilmiş ve şiddet haklılaştırılmıştır.

Taksimdeki eylemlerin ayrıntısı ise 23’üncü sayfada farklı başlıkla verilmiştir:

Başlık: “Ofis önünde ÇATIŞMA”

Spot: “İstanbul’daki gerginlik dün gece Başbakan Tayyip Erdoğan’ın çalışma ofisinin bulunduğu Beşiktaş’ta devam etti. Bir grubun taşlı saldırısı sonucu vapur iskelesine doğru çekilen polis, eylemci sayısı artınca müdahale etti.”

Haber Girişi: “Dolmabahçe tarafından gelen 100 kişilik yüzleri maskeli grup, Beşiktaş’ta Başbakanlık Çalışma Ofisi önünde bekleyen TOMA aracına ve Çevik Kuvvet ekibine taş atmaya devam ederken, Dolmabahçe üzerinden Taksim Meydanı’na çıkmak isteyen grupla karıştı. Sayıları artan göstericiler polise taş atmayı sürdürürken biber gazı ve tazyikli suyla müdahale edildi. Eylemciler Başbakanlık Çalışma Ofisi önünde görüntü almaya çalışan basın mensuplarına da taşlarla saldırdı.”

Başlıkta “çatışma” sözcüğü büyük harflerle yazılarak vurgu arttırılmış ve yine eylemci ve polis iki eşit güçte grup olarak temsil edilmiştir. Haber sunumuna bakıldığında ise eylemcilerin de en az polis kadar fail konumunda olduğu görülmektedir. Spota göre bir grubun taşlı saldırısı sonucu polis vapur iskelesine doğru çekilmiş; ancak eylemci sayısı artınca müdahale etmiştir. Gazete, polisin müdahalesine gerekçe üretirken, siyasi iktidarın protestocuları ayırttığı gibi bir söylem geliştirmektedir. “Bir grup” şeklindeki tanımlama “çevreci masum vatandaş” ile “marjinal gruplar” ikiliğinin bir temsilidir. Haberin şematik düzeninde eylemcilerin düzeni bozup, şiddete başvurduğu vurgusu hâkimdir. 100 kişilik yüzleri maskeli grup Çevik Kuvvet ekibine taş atmış, basın mensuplarına taşlarla saldırmış, caddeyi ulaşıma kapatmış ve barikat kurmuştur. “100 kişilik yüzleri maskeli grup”, “1000 gösterici” ifadelerindeki gibi göstericilerin korkutucu bir kalabalık olduğuna yönelik algı çeşitli rakamlar verilerek de güçlendirilmiştir. İstanbul’daki olaylar bu durumsallık içinde verildikten sonra, “Tencere Tavalı Eylem” ara başlığı ile Türkiye genelinde tencereye vurularak yapılan eylemlere değinilmiş, ardından “Karakola saldırdılar” başlığı altında Gazi Mahallesi’ndeki protestolar anlatılmıştır. Şematik sistemde yine “bir grubun yaptığı aşırılıklar” ile “tencere-tavalı gösteri gibi masum eylemler” arasında bir ayırma yaratılması söz konusudur. Buna göre yurttaş, “yasa içinde” ve “devletin koyduğu sınırlar” dâhilinde varlık kazanmakta, politik niteliği yok sayılmaktadır. Sonuç olarak haberde devlet şiddetini meşrulaştırma ve eylemciye dönük ötekileştirme kriterleri tespit edilmiştir.

Başlık: “Bodrum Karatesi” (3.06.2013 / 26. Sayfa)

Spot: “Gezi Parkı eylemcilerine destek vermek isteyen 15 bin Bodrumlu, AK Parti ilçe binasına yürümekte ısrar edince ortalık karıştı. Polis, tekme tokat ve copla orantısız güç kullandı. 16 polis, 23 eylemci yaralandı. 29 kişi gözaltında.”

Haber Girişi: “Muğla'nın Bodrum ilçesinde Gezi Parkı protestolarına destek vermek üzere yürüyüşe geçip, AK Parti ilçe binasına gitmek isteyen 15 bine yakın kişiye, polis çok sert müdahale etti. Polis, dağılmaları için yaptığı uyarı dikkate alınmayınca grubu copladı. Bunun üzerine göstericiler ve evlerinin pencereleriyle balkonlarına çıkarlar, polisi yuhaladı. Kameralara, gözaltına alınan bir kişiye polisin tekme atması, diğerinin ise coplaması yansıdı.”

İç sayfada manşetten verilen habere göre polis tekme ve tokatlarla eylemcilere saldırmıştır. Şiddet eyleminin “karate” şeklinde magazinselleştirilmesi, kamuoyu nezdinde şiddetin olağan sayılmasına neden olmaktadır. Bu adlaştırma, aynı zamanda diğer illerdeki polis müdahalesine gönderme yapmakta ve orantısız güç kullanımını onaylanabilir bir zihinsel temsile çekmektedir. Spota göre 15 bin Bodrumlu AK Parti ilçe binasına yürümek istediği için ortalık karışmış ve polis güç kullanmıştır. Eylemciler polise başka bir seçenek bırakmamıştır. Haber girişine bakıldığında da fail eylemcidir. Polisin dağılın uyarısına uymamıştır ve bu yüzden müdahale başlamıştır. Grup sloganlar atmış, caddeyi kapatmış, ilçe binasına 200 metreye kadar yaklaşmıştır. Polis, grubun siyah çelenk koymasına da izin vermiştir ama grup yürümekte ısrar etmiş ve ortam gerilmiştir. Dijk'in de işaret ettiği üzere “onlar” hakkında olumsuz eylemlerin vurgulanması bir ideolojik kurgudur. Haberde “polis, tekme tokat ve copla orantısız güç kullandı”, “grubu copladı”, “Kameralara, gözaltına alınan bir kişiye polisin tekme atması, diğerinin ise coplaması yansıdı.” gibi şiddet betimlemesi yapan ifadelerin tekrar sıklığı ise dikkat çekicidir. Buna göre haberde şiddet meşrulaştırılmış, konu bağlamından kopartılmış ve eylemci ötekileştirilmiştir.

Sonuç

Hürriyet gazetesi, Gezi Parkı Olayları'yla ilgili haberlerinde meşru güvenlik gücü olan polisi örtük olarak olumlayarak şiddetin insani vurgusunu “devlet” argümanı ile rasyonelleştirmiş, şiddeti meşrulaştırırken de benzer söylemsel stratejiler kullanmıştır. Gazete, askeri kavramlarla oluşturulan başlıklar (Taksim Savaşı, Gezi Parkı'nda Yakma Timi); cümle kuruluşlarında edilgen yapılarla özneyi (polis) örtük hale getirme; sözdizimsel olarak polis müdahalesine gerekçe üretme (Eylemcilerin dağılın uyarısına uymaması, başbakanlığa yürümesi); göstericilerin eylemleri hakkında fazla ayrıntı verme (Eylemcilerin bir iş makinesini ateşe vermesi, boş damacaneleri yuvarlayarak polisin yukarı çıkmasını engellemesi...); iki eşit güçteki tarafın (polis ve eylemci) çatışması şeklinde bir algı yaratma; güvenlik güçlerinin kullandığı TOMA ya da gaz gibi şiddet araçlarının “bitti, destek geldi” minvalinde kullanılması; şiddeti “yasal ve yasal olmayan” şeklinde ayırarak devlet diline dönüştürme; sivil zabıta-üniformalı polis ya da eli sopalı sivil polis ve üniformalı polis ikiliği kurma; metonimi ve nesneleştirme yoluyla fail olan öznenin gizlenmesi gibi stratejilerle şiddetin insan hakları düzlemindeki travmatik boyutunu silikleştirmiştir. Buna

göre devletin şiddet kullanma tekelini örtük olarak onaylanmaktadır. Polis, günümüz neoliberal politikalarıyla bir güvenlik birimi olarak politik bir alanda durmaktadır. İktidara muhalif olmaktan kaçınan anaakım medya öncelikle bu politik alana mesafelidir. Mark Neocleous, “Polis Erkinin Eleştirel Teorisi” ile polis kurumunun apolitik görülmesinin bir yanlığı olduğunu söylemektedir: “Polis kurumu aslen ve kaçınılmaz olarak politiktir, zira devletin işleyişinin tam merkezindedir. Polis, devletin sivil toplumu politik olarak kurduğu ve emniyete aldığı yoldur.” (Neocleous, 2006, s. 207-209’dan aktaran Sever, 2009, s.9).

Gazete aynı zamanda Gezi Parkı Olayları ile ilgili olay aktarımında durumu magazinelle hale getirerek aslından uzaklaştırmış ve trajediyi önemsizleştirerek şiddeti kabul edilebilir ve sıradan bir algıya dönüştürmüştür. Haberde içerikten çok ilgi çekecek unsurlara yer verilmesi özellikle merkez medyada yaygın olarak görülen bir durumdur. Popülerleştirilmiş başlıklar, metafor kullanımıyla anlamda kapanma yaratma, sözcük oyunları ve adlaştırmalarla dikkati dağıtma, tematik ve tekrara dayalı magazinelle başlıklarla konuyu bağlamından kopartma gibi düzenli stratejilerle haberi yapılandıran Hürriyet, bu şekilde şiddetin travmatik boyutunu da ortadan kaldırmakta, yaşamın içerisinde her an karşılaşılabilecek rutin oluşumlar olarak çerçevelemektedir. Bunda Hürriyet’in popüler bir yayıncılık anlayışı benimsemesinin önemli bir etkisi vardır. 1948’de yayınlanmaya başlayan Hürriyet, öncelikle içeriğiyle basına yenilik getiren bir gazete olarak ortaya çıkmış, geniş halk kesimlerine dönük ilginç haberler, bol fotoğraf ve magazinelle yanı ağır basan habercilik anlayışı yaparak farklılaşmıştır (Özkır, 2013, s.48).

Gazete, haberlerindeki örtük kodlarla aynı zamanda hem içinde şiddetin olduğu olayları itibarsızlaştırarak, hem de eylemcileri “makbul” ve “marjinal” olarak konumlayarak ötekileştirme pratikleri sergilemiştir. Bunu hareketin toplumsal bir karakter kazanmasından ziyade “belli gruplar” algısını doğurmaya dönük dilsel pratiklerle yapan gazete, eylemci grubun sayısal önemini abartarak, negatif eylemleri ayrıntılı olarak tarif ederek, sayfa tasarımı ya da resim altı yazılarıyla milli kimliği yüceltip direnişi itibarsızlaştırarak ve eylemcileri siyasi olarak etiketleyerek, kısacası düzenli söylemsel pratiklerle gerçekleştirmiştir. Stuart Hall’a göre kültürel anlamlandırma sürecinin temelinde belirli kodların üretilmesi ve bu kodların “metinlerarasılığı” vardır (Hall, 1994, s.188). Ortakduyunun yaratılmasında en temel paradigma söylemdeki “düzenlilikler”dir. Bu çalışmada da belirli göstergelerin çoğu zaman iç içe geçen ve “düzenli” olarak seyreden bir sistematik içinde olduğu görülmüştür. Bu yapı, temelde hegemonyanın tesisindeki “söylemsel düzenliliklere” merkezi bir rol vermektedir.

Sonuç olarak Hürriyet “birey ve toplum” eksenli bir habercilik pratiği yerine, devletçi bir dille metin üretmiş, “bireyin özgürlüğü” üzerinden değil, “devletin bekası” üzerinden bir retorik geliştirmiştir. Birey, devlet merkezli “kolektivite” karşısında değersizleştirilmiş, şiddet yine devletçi bir bakışla “meşru ve meşru olmayan” bir ikilik üzerinden temsil edilmiştir. Devletçi bakış, Türkiye’nin modernleşme tarihi ile yakından bağlantılıdır. Türkiye’de modern devletin kurucu idaresiyle biçimlendirilen bir toplumsallık ve kendi varoluşunu devlet üzerinden inşa eden bir toplum vardır. Bir başka ifadeyle modern devlet kendini “düzen” üzerinden inşa ederken, toplumsal da “devletçi” bir nitelik kazanmaktadır. Nilgün Toker Kılınç, bunu “yapma” bir toplumsallık olarak tanımlamaktadır. “Yapma toplumsallık, kendisini ancak yapıcısında

tanımlayabileceği için de devlet, yapıcı ve hatta yaratıcı gücü nedeniyle aşkınlaşmış ve her türlü bilgi, değer ve anlamın belirleyicisi, hatta kaynağı olarak kendisini kurumsallaştırmıştır.” (Kılınç, 2006). Burada aşkın özne devlettir, yurttaş ise politik değil sivil bir alanda tanımlanmaktadır. Hürriyet de bu devletçi dili söylemine doğrudan yansıtmiş, kamusal alanları birer politik alan olarak tanımlamaktan ya da yurttaşlığın kendisini politik bir kimlik üzerinden kurgulamaktan kaçınmış, özne olarak yurttaş itaatkâr vatandaş olarak konumlandırmıştır. Bu söylemsel inşada resmi ideolojinin söylemsel pratiklerini de görmek mümkündür. Örneğin gazete, haber yapılandırmasında “makbul eylemcileri” laik ve Atatürkçü eksen üzerinde, nispeten orta-üst sınıfa sahip modern kadınların ve erkeklerin görüldüğü, Atatürk ve Türk bayraklı simgelerin yoğunlaştığı fotoğraf kareleri üzerinden kurgulamış, “marjinal eylemcileri” ise elinde parti flaması bulunan, ekonomik olarak da toplumun daha alt sınıfları olarak nitelenebilecek bir anlam alanında, barikatların ardındaki görüntüleriyle çerçevelenmiştir. Bu kapsamda “seküler ve elit” eylemciler olumlu temsille, toplumsal alanda daha politik bir imgeye sahip olan eylemciler (Alevi, Kürt, sosyalist, bir parti ya da örgüte üye) ise olumsuz bir temsille sunulmuştur. Bu bakışa göre direniş ancak Cumhuriyet, laiklik ve Türk milli kimliği üzerinden onaylanabilir bir olgudur. Ahmet İnsel, Türkiye’de yaptırımcı ve bütünsel bir resmî ideoloji olduğunu söylemekte, Atatürk milliyetçiliğinin de bu resmî ideolojinin doktrini olduğunu vurgulamaktadır (İnsel, 1998, s.21). Bu kapsamda Hürriyet gazetesi de kurucu resmî ideolojiye uygun kodlarla metin üretmiştir.

Kaynaklar

- Ağır bilanço. (2013, 3 Haziran). *Hürriyet*. s. 1.
- Alankuş, S. (2007). BİA ve hak haberciliği eğitim çalışmaları üzerine. S. Alankuş (Haz.), *Kadın odaklı habercilik* içinde. IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Althusser, L. (2014). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. A. Tümertekin (Çev.). İthaki Yayınları.
- Aslan, K. (2004). *Haber nasıl okunur*. Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Balibar, E., & Wallerstein, I. (2013). *İrk ulus sınıf*. N. Ökten (Çev.), Metis Yayınları.
- Başbakanlık Sokağı'na jandarma takviyesi. (2013,2 Haziran). *Hürriyet*. s. 24.
- Bayraktaroğlu, A. (2004). *Yazılı basında fotoğrafın kullanımı ve hedonizm sorunları*. 31.03.2004 tarihinde <http://www.fotomuhabiri.com/1182> adresinden edinilmiştir.
- Bodrum karatesi. (2013, 3 Haziran). *Hürriyet*. s. 26.
- Bora, T. (2008). *Türk sağının üç hali*. Birikim Yayınları.
- van Dijk, Teun A. (1985). Structures of news in the press. Teun A. van Dijk (Ed.), *Discourse and communication: New approaches to the analysis of mass media discourse and communication* içinde (ss.69-93). Berlin, New York: de Gruyter.
- van Dijk, Teun A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse and Society*, 4 (2), 249-283.
- Dursun, Ç. (2005). Haber ve habercilik. S. Alankuş (Haz.), *Habercinin El Kitabı: Gazetecilik ve Habercilik* içinde. IPS İletişim Vakfı Yayınları 7.
- Eagleton, T. (2005). *İdeoloji*. M. Özcan (Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Elbirlik T., & Karabulut, F. (2015). Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması. *Dil Araştırmaları*, Güz 2015/17, 31-50.
- Gazlama hatırası. (2013, 1 Haziran). *Hürriyet*. s. 24.
- Gezi Parkı'nda yakma timi. (2013, 31 Mayıs). *Hürriyet*. s. 1.
- Güneş, C.D. (2013). Michel Foucault'da söylem ve iktidar. *Kayı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 21, 57-59.
- Hall, S. (1994). Kültür, medya ve ideolojik etki. M. Küçük (Haz.), *Medya iktidar ideoloji*. Ark Yayınları.
- Hall, S. (1997). İdeoloji ve iletişim kuramı. S. İrvan (Haz.), *Medya, kültür, siyaset* içinde (ss. 107-108). Ark Yayınları.
- İkram dışı hareketler / 4. gün savaşı. (2013, 1 Haziran). *Hürriyet*. ss. 24-25.
- İnsel, A. (1998). Türkiye'de resmi ideoloji yaptırımcı ve bütüncüdür. *Birikim*, 105-106.
- Kılınç, N. T. (2006). *Modern devletin icrası olarak modernleşme*. Birgün Kitap Eki, Sayı 12. 11.04.2006 tarihinde <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/99/modern-devletin-icrasi-olarak-modernlesme> adresinden edinilmiştir.
- Kızılay'da Taksim savaşı. (2013, 3 Haziran). *Hürriyet*. s. 23.
- Kim bu gaz maskeli çadır kundakçıları. (2013, 31 Mayıs). *Hürriyet*. s. 6.
- Maske verin. (2013, 1 Haziran). *Hürriyet*. s. 26.
- Neocleous, M. (2014). *Güvenliğin eleştirisi*. T. Ok (Çev.). Notebene Yayınları.
- Ofis önünde ÇATIŞMA. (2013, 3 Haziran). *Hürriyet*. s. 23.
- Örs, H. B. (2009). *19'uncu yüzyıldan 20'inci yüzyıla modern siyasal ideolojiler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Özer, Ö. (2012a). Haberin ideolojik duruşu: Eğitim-Sen eyleminin Türk basınında temsili. Ö. Özer (Haz.), *Haberi Eleştirmek: Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları* içinde (ss.121-160). Literatürk Yayınları.

- Özer, Ö. (2012b). Haberlerin metaforik doğası: İsrail'in Lübnan'a saldırısı örneğinde televizyonun bir medyatör olarak hegemonik rolü. Ö. Özer (Haz.), *Haber eleştirmek: Araştırma alanlarına göre eleştirel haber çalışmaları* içinde (ss.199-215). Literatürk Yayınları.
- Özkır, Y. (2013). Hürriyet Gazetesi'nin kimliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 3.
- Sancar, M. (2001). Şiddet, şiddet tekeli ve demokratik hukuk devleti. *Doğu-Batı Dergisi*, 4 (13), 25-45.
- Sever, Ç. (2009). Devleti ve hukuksal kurumları anlayabilmek için polis kavramını yeniden düşünmek: Neocleous'un polis erkinin eleştirel teorisi. Atılım Üniversitesi. *Çağımızda Toplum ve Hukuk Dergisi*.
- Taksim'in gözleri. (2013, 1 Haziran). *Hürriyet*. ss. 24-25.
- Tazyikli suyla tango. (2013, 2 Haziran). *Hürriyet*. s. 26.
- Türkiye uyumadı. (2013, 2 Haziran). *Hürriyet*. ss. 22-23.
- Üstel, F. (2016). *Makbul vatandaşın Peşinde /II. Meşrutiyet'ten bugüne vatandaşlık eğitimi*. İletişim Yayınları.
- 5.gün / Çekildiler / Her yer Taksim. (2013, 2 Haziran). *Hürriyet*. s. 24.
- 24 saat gaz. (2013, 1 Haziran). *Hürriyet*. s. 1.
- #5gündetaksim. (2013, 2 Haziran). *Hürriyet*. s.1.